

Modyul 6: PAKIKIPAGKAIBIGAN

A. ANO ANG INAASAHANG MAIPAMAMALAS MO?

Wow! 1,000 na ang *friends* ko! Nakamamanghang pananalita ng mga kabataan sa kasalukuyan. Minsan tuloy ang reaksiyon ng ilang tao, “Ako nga hrap na hrap makahanap ng isa, tapos sila 1,000 na. Hayyy... napakasuwerte naman niya.” Pero kung titingnan nang mas malalim, ano ba ang kahulugan ng *friend* para sa kanila? Yung friend sa *facebook*? Yung *follower* sa *twitter*? Ganito ba ang tunay na *kahulugan* ng pagkakaibigan? Ganito lang ba kadali makahanap ng isang kaibigan?

Sa nakaraang aralin ay tinalakay ang halaga ng pakikipagkapwa. Tiyak na naunawaan mo na, na likas sa isang tao ang maghanap ng kapwa na kaniyang makakaugnayan dahil siya ay likas na panlipunang nilalang. Ngunit ang ating ugnayan sa ating kapwa ay nagkakaiba ng lalim at lawak. Ang simpleng magkakilala ay maaaring maging malalim na magkaibigan sa hinaharap dahil sa pagsisimula ng mas malalim na ugnayan. Ano nga ba ang halaga ng isang kaibigan sa iyo? Bakit mahalagang bumuo ng malalim na ugnayan sa isang kaibigan? Paano magkakaroon ng malalim na ugnayan sa isang kaibigan? Ito at marami pang ibang tanong ang sasagutin sa aralin na ito. Magkakaroon ng malalim na talakayan tungkol sa pakikipagkaibigan.

Matapos ang iyong paglalakbay sa modyul na ito, inaasahang masasagot ang mga mahalagang tanong na: **Ano ang kabutihang naidudulot ng pakikipagkaibigan? Bakit mahalaga ang pagpapatawad?**

O ano, kaibigan, handa ka na ba? Halika na ... Lakbayin natin ang malawak na mundo ng pakikipagkaibigan.

Sa modyul na ito, inaasahang maipamamalas mo ang sumusunod na kaalaman, kakayahan at pag-unawa:

- a. Natutukoy ang mga taong itinuring na kaibigan, ang mga natutuhan mula sa mga ito at mga kabutihang naidulot ng mga ito
- b. Nasusuri ang mga pakikipagkaibigan batay sa tatlong uri ng pakikipagkaibigan ayon kay Aristotle
- c. Naipaliliwanag ang Batayang Konsepto ng aralin
- d. Naisasagawa ang mga angkop na kilos upang mapaunlad ang pakikipagkaibigan (hal., pagpapatawad) at makipagkaibigan sa mga nangangailangan nito

Narito ang mga kraytirya ng pagtataya ng awtput sa titik d:

1. Nakalikha ng mga hakbang upang ganap na maisabuhay ang mga mahahalagang sangkap sa pagkakaibigan
2. Nakapagtala ng 5 o mahigit pang mga karanasan sa ginawang *friendship log*
3. Naisagawa ng gawain sa loob ng dalawang linggo
4. May kalakip na pagninilay tungkol sa isinagawang gawain

Bilang panimula ay subukin mo ang iyong sarili sa mga konseptong iyong matututuhan sa aralin na ito. Mahalaga ang bahaging ito upang mataya ang iyong dating kaalaman sa konseptong pag-aaralan.

Paunang Pagtataya

1. Ang sumusunod ay naglalarawan sa pananaw ni Aristotle sa pagkakaibigan *maliban* sa:
 - a. Hindi pumapanig sa kabutihan ng iisa kundi para sa isa't isa
 - b. Nag-aangat ng antas ng buhay tungo sa positibong ugnayan ng lipunan
 - c. Sumisimbolo mula sa pagmamahal ng mga taong malalim na nakikilala ang pagkatao sa kaniyang sariling pananaw
 - d. Natatanging damdamin para sa espesyal na tao na mas higit ang halaga kaysa sa isang ordinaryong kakilala lamang

2. Ano ang pangunahing dapat na mapagzyman upang maging posible ang pagbuo ng malalim na pagkakaibigan?
 - a. pagpapayaman ng pagkatao
 - b. simpleng ugnayang interpersonal
 - c. pagpapaunlad ng mga kakayahan
 - d. pagpapabuti ng personalidad
3. Ang sumusunod ay kahalagahan ng mabuting pakikipagkaibigan maliban sa
 - a. Ang pakikipagkaibigan ay hindi lamang isang pakikitungo sa kapwa kundi isang pagbabahagi ng sarili
 - b. Ang pakikipagkaibigan ay nakatutugon sa personal na intensyon ng tulong o pabor na makukuha sa iba
 - c. Ang pakikipagkaibigan ay bunga ng pagsisikap na dalisayin at patatagin ang ugnayan sa pangmatagalang panahon
 - d. Ang pakikipagkaibigan ay nararamdaman mula sa inspirasyong nagmumula sa taong naniniwala at nagtitiwala sa atin
4. Sa panahon ng kabataan likas na umuusbong ang pakikipagkaibigan sa katapat na kasarian kagaya sa kaparehong kasarian. Upang maingatang hindi mabuwag ang magandang layunin sa pagkakaibigan sa katapat na kasarian nararapat na isaalang alang ang:
 - a. Paglilinaw sa kanilang mga limitasyon ng ugnayang maingat na binuo
 - b. Paggalang sa katangian at kahinaang taglay ng kanilang sekswalidad
 - c. Pagsuporta sa mga mithiing nais makamit mula sa pakikipagkaibigan
 - d. Pagkontrol sa posibleng atraksyon na makamit mula sa pakikipagkaibigan

Para sa bilang 5-7. Basahin at suriin ang sitwasyon sa ibaba:

Nagsimula ang pagkakaibigan nina Zeny at Cely sa paaralang kanilang pinapasukan. Nagustuhan ni Cely ang pagkamasayahin, makuwento, at maalalahanin ni Zeny. Masaya sila sa kanilang relasyon bilang magkaibigan at magkaklase. Habang tumatagal mas nakilala ng dalawa ang isa't isa; ang mabubuting katangian pati na rin ang ilang kapintasan. Para kay Cely, lubos at walang kondisyon ang kaniyang pagmamalasakit sa kaibigan. Subalit ng tumagal, napansin niya na kapag natataasan niya ang iskor ni Zeny sa kanilang pagsusulit,

naiinis ito. Kapag ang kanilang guro ay pumupuri sa magagandang gawaing naipamalas ni Cely, sa ibang kaklase sumasama ang huli. Nasasaktan si Cely pero wala siyang lakas ng loob sabihin ito kay Zeny. Ang lahat ng kaniyang saloobin ay sinasarili na lamang niya.

5. Kung ikaw si Cely ano ang pinakamakawatirang hakbang upang maging malinaw ang katayuan ng kaniyang pakikipagkaibigan kay Zeny?
 - a. Makipagkaibigan sa iba at balewalain ang kaibigang naiinggit sa kaniya
 - b. Ipagpatuloy ang pananahimik hanggang kaya pang tiisin ang ugali ng kaibigan
 - c. Ipakita kay Zeny na hindi siya apektado sa negatibong kilos at asal na ipinamamalas sa kaniya
 - d. Maglaan ng sapat na panahon sa pakikipag-usap nang matapat kaugnay sa negatibong asal / ugali ng kaibigan
6. Ano ang pangunahing dahilan ng hindi magandang pakikitungo ni Zeny sa kaniyang kaibigan?
 - a. Hindi niya mahal ang kaniyang kaibigan
 - b. May nabubuong kompetisyon sa kanilang dalawa
 - c. Isa lang sa kanila ang sumisikat at napapansin sa klase
 - d. Nagsasawa na siya sa kabaitang ipinakikita ng kaibigan
7. Mula sa kuwento ng pagkakaibigan nina Zeny at Cely, alin sa sumusunod na konsepto ang angkop dito?
 - a. Ang tunay na pagkakaibigan ay bunga ng pagsisikap na dalisayin at patatagin ang ugnayang namamagitan.
 - b. Lahat ng pagkakaibigan ay may mabuti at di mabuting naidudulot sa tao subalit ang mga ito'y maaaring maging dahilan ng ating paglago.
 - c. Ang pagkakaibigan ay pagbabahagi ng sarili na hindi naghihintay ng kapalit sa mga bagay na hatid ng pakikipag-ugnayan sa kapwa.
 - d. Sa pagpili ng kaibigan, kailangan nating bumuo ng pamantayan at inaaasahan sa kanila na makakatulong sa pagpapabuti ng pagkatao.

8. Matagal nang inuunawa ni Lyka ang pagiging palaasa ni Jovelle. Madalas sa klase, si Lyka ang kinokopyahan ng mga takdang aralin ng kaibigan. Minsan, sinabi nito kay Jovelle na mas makabubuting pag-aralan niya na gawing mag-isa ang mga proyekto at iba pang gawain sa klase ngunit hindi pa rin niya ito ginawa. Kaya, nagpasiya si Lyka na hindi na siya magpapakopya sa kaibigan. Mula noon, hindi na siya pinansin ni Jovelle. Anong uri ng pagkakaibigan ang ipinakitang halimbawa ni Jovelle?
 - a. Pakikipagkaibigang nakabatay sa pangangailangan
 - b. Pagkakaibigang nakabatay sa pansariling kasiyahan
 - c. Pagkakaibigan na nakabatay sa kabutihan
 - d. Pagkakaibigang nakabatay sa kakayahang interpersonal

9. Ang sumusunod ay naidudulot ng pakikipagkaibigan sa pagpapaunlad ng ating pagkatao maliban sa:
 - a. Nakalilikha ito ng mabuting pagtingin sa sarili
 - b. Nagkakaroon ng mga bagong ideya at pananaw sa pakikipagkaibigan
 - c. Natututuhang pahalagahan ang mabuting ugnayan sa pakikipag-kaibigan sa kabila ng ilang di pagkakaintindihan
 - d. Natutukoy kung sino ang mabuti at di mabuting kaibigan sa pamamagitan ng obserbasyon sa sariling ugnayan at ugnayan ng iba

10. Bakit itinuturing na birtud ang pagkakaibigan?
 - a. dahil lahat ng pagkakaibigan ay mabuti
 - b. dahil makakamit lamang ang tunay na pagkakaibigan dahil sa paulit-ulit na pagdanas dito
 - c. dahil ito ay nagpapahalaga sa katarungan at halaga ng pagbabahagi ng sarili sa kapwa
 - d. dahil ito ay nagpapahalaga sa pagbabahagi ng sarili sa kapwa

B. PAGTUKLAS NG DATING KAALAMAN

Pangalawa nga ba o nauuna pa ang iyong kaibigan sa nakaaalam ng mga mahahalagang pangyayari sa buhay mo? Katulad ka rin ba ng ilang mga kabataan na mas sa kaibigan nauunang lumapit kaysa sa kaniyang mga magulang? Ganito rin ba ang pagpapahalagang inilalaan mo sa isang kaibigan? Marahil ay sasang-ayon ka kung sasabihin na isa ang kaibigan sa mga taong mahihirapan kang basta kalimutan dahil umookupa siya ng malaking bahagi ng iyong sariling pagkatao. Sisimulan natin ang malalim na pagsusuri at pag-unawa sa iyong pakikipagkaibigan.

Gawain 1

Sa gawaing ito, simulan nating isa-isahin ang iyong mga kaibigan at suriin ang kabuluhan ng iyong ugnayan sa kanila.

PROFILE NG AKING MGA KAIBIGAN

Panuto:

1. Isa-isahin ang mga taong itinuturing mong kaibigan. Ang bawat isa sa kanila ay gawan mo ng isang *scrapbook page*. Ang *scrapbook page* ay isang malikhaing presentasyon ng mahahalagang mga alaala ng isang pangyayari sa iyong buhay. Ginagamit ito ng ilan na libangan lalo na yaong mga malikhain dahil dito nila nailalapat ang kanilang mga ideya sa pagdidisenyo at iba't ibang mga konsepto.
2. Gamitin ang iyong pagkamalikhain upang mabuo ang *scrapbook page* na ito. Maaaring gumamit ng mga lumang magasin, mga retaso ng tela, mga makulay na papel, *stickers*, tuyong dahon, at marami pang iba.
3. Maaari mo rin naman itong gawin sa *internet* sa tulong ng sumusunod na *website*. Sundin lamang ang mga panuto na nasa *website* upang makagawa ng sariling *scrapbook page*.
 - http://www.cropmom.com/Digital_Scrapbooking.aspx
 - <http://www.smilebox.com/scrapbooks.html>
 - <http://www.scrapbookgenerator.com/>
4. Ang *scrapbook page* ay nararapat na naglalaman ng sumusunod na impormasyon:
 - a. Pangalan ng iyong kaibigan at kaniyang larawan (maaaring solo o kaya naman ay larawan kasama ka)
 - b. Pag-iisa-isa ng kaniyang mga katangian

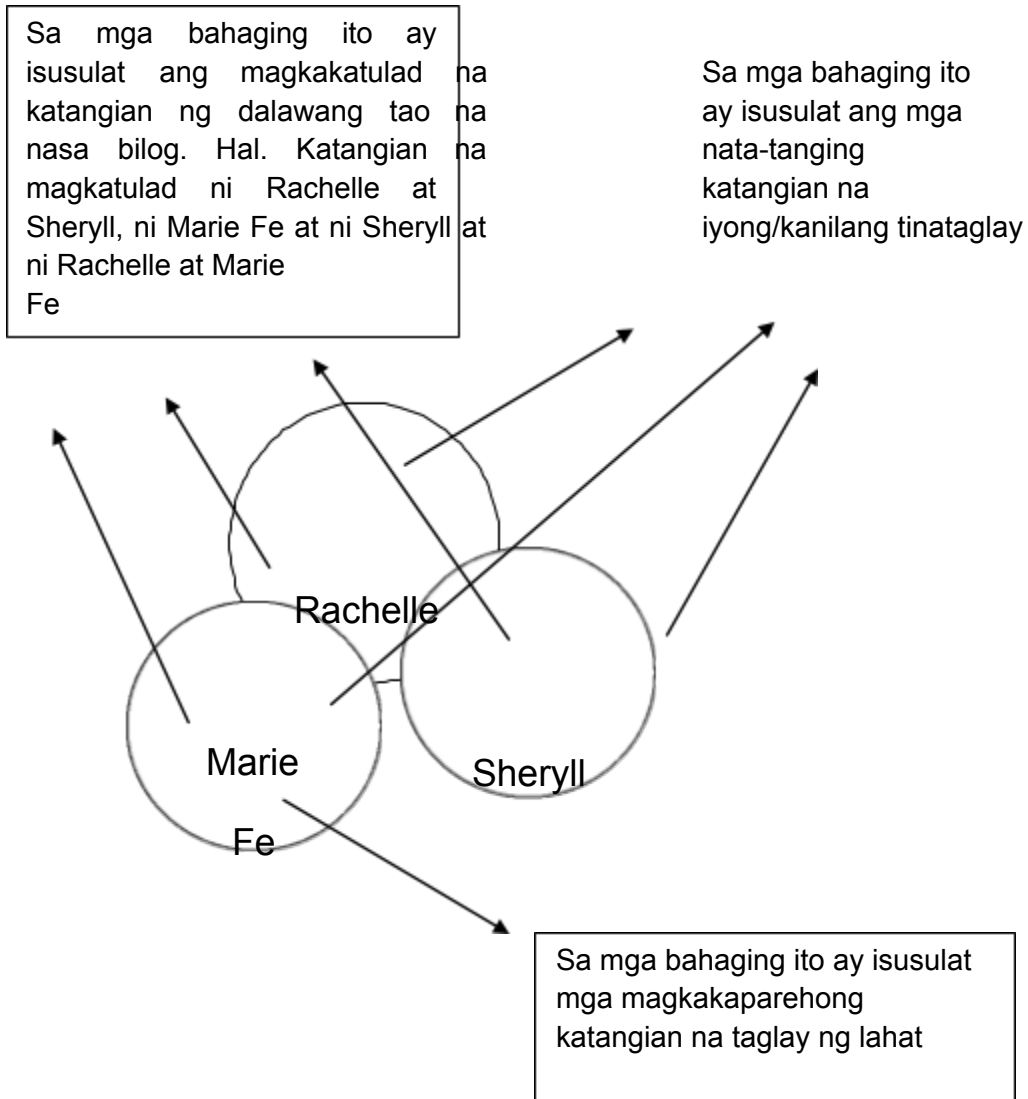
- c. Maikling pagkukuwento ng pinakamahalagang pangyayari tungkol sa inyong pagkakakilala at pagiging malapit sa isa't isa
 - d. Mga bagay na iyong natutuhan mula sa kaniya (mga naging impluwensiya niya sa iyo – halimbawa, sa paggawa ng mabuting pagpapasiya)
 - e. Mga konsepto tungkol sa pagkakaibigan na natutuhan mo mula sa kaniya
 - f. Pangkalahatang kabutihang naidulot niya sa iyo
5. Tiyakin na bawat isang kaibigan mo ay mayroong nakalaan na isang *scrapbook page*.
6. Matapos magawa ang mga ito, sagutin ang sumusunod na tanong:
- a. Batay sa iyong isinagawang pagsusuri tungkol sa iyong mga itinuturing na kaibigan, ano ang konsepto tungkol sa pagkakaibigan ang natutuhan mo mula sa kaniya/kanila?
 - b. Ano ang iyong pananaw tungkol sa pagkakaibigan bago mo sila nakilala? Ipaliwanag.
 - c. Mayroon bang naidulot na pagbabago sa iyong pananaw tungkol sa pagkakaibigan mula nang siya / sila ay iyong nakasama? Ano-ano ito?
 - d. Ano-ano ang nabago sa iyong sarili mula ng dumating siya/sila sa iyong buhay? Isa-isahin.
 - e. Ano ang halaga ng iyong kaibigan sa iyo bilang tao? Ipaliwanag.

Gawain 2

Sa gawaing ito ay iyo namang suriin ang pagkakaiba at pagkakatulad mo at ng iyong mga kaibigan. Gawin mo ito gamit ang *Venn Diagram*.

Panuto:

1. Gumuhit ng mga bilog batay sa dami ng iyong mga kaibigan (kasama ka sa bilang ng bilog). Gawin ito sa isang malinis na *bond paper* o makulay na papel.
2. Ang Venn Diagram ay isang representasyon ng pagkakaiba at pagkakatulad ng mga bagay. Sa pagkakataon na ito ay gagamitin ito sa pagpapakita ng pagkakaiba at pagkakatulad ninyong magkakaibigan. May inihandang halimbawa para sa iyo:

3. Tiyakin na ang mga isusulat na katangian ay higit pa sa pisikal na mga katangian, maaaring isama rito ang gawi, pag-uugali, hilig, talento, o kakayahan, at iba pa.
4. Matapos isagawa ang gawain ay sagutin ang sumusunod na tanong:
 - a. Ano ang iyong natuklasan mula sa gawain?
 - b. Ano ang epekto ng pagkakaiba ng mga katangian ninyong magkakaibigan?
 - c. Ano ang epekto ng pagkakatulad ng mga katangian ninyong magkakaibigan?
 - d. Bakit mahalagang masuri ang pagkakaiba at pagkakatulad ng mga katangian ng magkakaibigan? Ipaliwanag.

C. PAGLINANG NG MGA KAALAMAN, KAKAYAHAN AT PAG-UNAWA

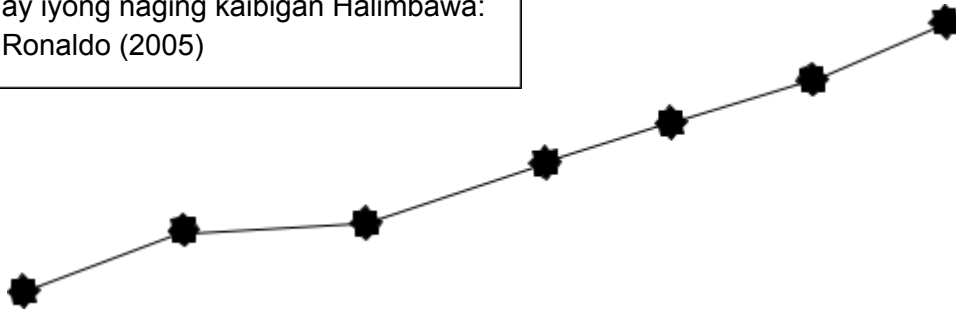
Gawain 1

101 Dahilan Kung Bakit Kita Naging Kaibigan

Panuto :

1. Ngayon naman ay balikan ang lahat ng iyong mga naging kaibigan noon at ngayon. Maaaring ito ay simulan mula pa noong ikaw ay bata. Balikan mo ang sinumang kaibigan na iyong naaalala. Malalim man o mababaw ang pagkakaibigan na inyong nabuo, mahalagang maisama ang lahat dito.
2. Lumikha ng timeline at ilapat ang pangalan ng iyong mga kaibigan dito. Ang pagtaas o pagbaba ng linya ay ibabatay sa antas o lalim ng iyong nabuong pagkakaibigan sa kanila. Magsasagawa ka ngayon ng paghahambing sa naging antas ng iyong turing sa kanila bilang kaibigan. May inihandang halimbawa para sa iyo :

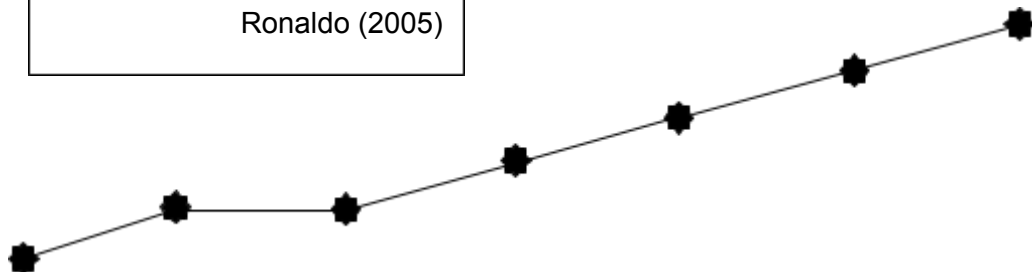
Pangalan ng kaibigan at taon na siya
ay iyong naging kaibigan Halimbawa:
Ronaldo (2005)

3. Matapos itong maisa-isa ay isulat mo naman sa babang bahagi nito ang dahilan o mga dahilan kung bakit mo sila naging kaibigan.

Pangalan ng kaibigan at taon
na siya ay iyong naging
kaibigan
Halimbawa:

Ronaldo (2005)

Naging kaibigan ko siya dahil palagi niya akong sinasamahan sa oras ng *recess* at sa aking mga pupuntahan.

4. Matapos itong magawa ay sagutin ang sumusunod na tanong:
- a. Ano ang iyong natuklasan sa pagsasagawa ng gawain?
 - b. Ano ang magkakaibang dahilan na iyong naitala sa pagbuo ng iyong pagkakaibigan? Ipaliwanag ang bawat isa.
 - c. Ano ang pinakamababaw na dahilan na iyong naitala? Ipaliwanag.
 - d. Ano ang pinakamalalim at pinakamakabuluhang dahilan na iyong naitala? Ipaliwanag.
 - e. Alin sa mga naitalang dahilan ang nagbunga ng mas malalim na pagkakaibigan para sa iyo?
 - f. Alin sa mga itinalang mga dahilan ang nagpabago ng iyong pananaw tungkol sa pagkakaibigan? Ipaliwanag.

Gawain 2

Naisasabuhay Ko Ba ang Pakikipagkaibigan?

Sa pagkakataon na ito ay susuriin naman kung naisasabuhay mo ba ang pagkakaibigan, batay sa tunay na layon nito. Ang mga aytem na nasa gawaing ito ay hango sa aklat na *Character Building* (Isaacs, 2001)

Panuto:

1. Makikita sa ibaba ang tseklis ng mga palatandaan na nagpapatunay ng pagsasabuhay ng pakikipagkaibigan ayon kay Isaacs (2001).
2. Suriin kung iyong tinataglay ang sumusunod na palatandaan. Lagyan ng tsek (✓) sa tapat ng bawat aytem kung ito ay iyong taglay at lagyan naman ng ekis (×) kung hindi.

Mga Palatandaan	Ako ito	Hindi Ako ito
1. Lahat ng bagong kakilala ay pinaniniwalaan kong maaari kong maging kaibigan sa hinaharap.		
2. Upang mabuo ang pagkakaibigan kailangang may pagkakatulad at iisang interes o hilig.		
3. Interesado ako sa aking kaibigan sa kabuuan ng kaniyang pagkatao at hindi lamang sa mga bagay na kami ay may pagkakatulad.		
4. Naniniwala akong mahalaga na mayroong regular na pakikipag-ugnayan sa mga pinipiling maging kaibigan.		
5. Nauunawaan ko na ang kalidad ng pagkakaibigan ay tataas batay sa dami ng pagpapalitan ng mga tanong na maglalapit sa isa't isa at magbubukas sa kanilang sarili at maging sa kanilang magkaparehong interes na makilala ang isa't isa.		
6. Mulat ako na ang pakikipagkaibigan lalo na sa katapat na kasarian ay mayroong limitasyon.		
7. Nauunawaan ko na upang maging mabuting kaibigan ako sa aking kaibigan at upang maging mabuting kaibigan din sila sa akin, kailangan naming magsikap na mapagyaman ang ilang mga birtud.		
8. Nagpapakita ako ng pagmamalasakit sa aking kaibigan sa maraming mga paraan (Hal. pagbisita sa kaniya kapag maysakit, hindi nagsasalita ng masama laban sa kaniya, atbp.)		

Paraan ng Pagmamarka

Bilangin ang kabuuang iskor ng kolum sa AKO ITO at HINDI AKO ITO.

Tingnan sa ibaba ang paglalarawan / interpretasyon sa bilang ng iskor upang matukoy ang antas ng iyong pagsasabuhay ng tunay na pakikipagkaibigan.

Paglalarawan/ Interpretasyon ng Iskor

0 – 2 - Hindi pa naisasabuhay ang tunay na pakikipagkaibigan

3 – 4 - Nangangailangan ng paglinang sa kakayahan sa pagsasabuhay ng tunay na pakikipagkaibigan

5 – 6 - May kasanayan sa pagsasabuhay ng tunay na pakikipagkaibigan 7

– 8 - Napakabuti sa pagsasabuhay ng tunay na pakikipagkaibigan

Ang nakuha mong iskor sa gawain na ito ay hindi nararapat na bigyan ng negatibong interpretasyon. Ang layunin ng gawaing ito ay upang tulungan kang tayahin ang iyong kakayahan at maging bukas ka sa pagbabago. May magagawa ka pa upang ito ay mapaunlad. Kasabay ng unti-unting pag-unlad ng kakayahan dito ay makikita mo ang unti-unti ring paglago ng iyong ugnayan sa iyong mga kaibigan. Kilos na kaibigan!

D. PAGPAPALALIM

Ang Pakikipagkaibigan

BFF, Friendship, P're o Repapips... Paano mo man tawagin ang isang tao na itinuturing mong kaibigan, alam ko ginagawa o sinasabi mo ito kasi may halaga siya sa iyo na nakaaangat sa iba mo pang kakilala o kasama.

Kaibigan... ito ang turing mo sa kanila.

Everyone wants friends...
Everyone needs good

Maaasahan, masasandalan o takbuhan, maraming

puwedeng paglalarawan, maraming mapag-friends... uusapan at maraming mga hindi malilimutang

karanasan mula sa inyong pagsasama. Ito yata ang hanap ng lahat ng tao, isang tunay na kaibigan. Kasama ka ba rito? Naghahanap ka rin ba ng tunay na kaibigan o maaaring nakatagpo ka na? Alinman dito, mahalaga para sa iyo ang aralin na ito. Sa pamamagitan nito ay madaragdagan ang iyong kaalaman tungkol sa tunay na kahulugan, uri, halaga ng pakikipagkaibigan. Halika! Sabay nating hukayin ang yaman ng pakikipagkaibigan.

Ayon sa Webster's Dictionary, ang pagkakaibigan ay nangangahulugan ng pagkakaroon ng ugnayan sa isang tao dahil sa pagmamahal (*affection*) o pagpapahalaga (*esteem*).

Mahalagang maunawaan na ang pagkakaibigan ay *hindi* isang damdamin, bagkus isang pasiya dahil ito ay nangangailangan ng malinaw na hangarin. Hindi ito

ibinabatay lamang sa simpleng pagkagusto at sa kagalakan dahil sa presensya ng isang tao. Ang kaibigan ay hindi basta-basta mahahanap, hindi maaaring pagkakita mo sa isang tao ay mararamdaman mo na magiging malapit kayo sa isa't isa. Dumadaan ito sa isang mahaba at masalimuot na proseso.

Si Aristotle, isang Griyegong pilosopo, ay nagbigay ng makabuluhang pananaw sa pakikipagkaibigan. Ang sabi niya, *“Ang tunay na pakikipagkaibigan ay sumisibol mula sa pagmamahal ng mga taong malalim na nakilala ang pagkatao sa pananaw ng sarili at iba. Ito’y isang natatanging damdamin para sa espesyal na tao na mas higit ang halaga sa isang ordinaryong kakilala lamang. Hindi ito pumapanig sa kabutihan ng iisa kundi para sa isa’t isa. Naiaangat nito ang antas ng buhay tungo sa positibong ugnayan ng isang lipunan.”*

Kung susuriin ang sumusunod na pakahulugan, makikita na ang pagkakaibigan ay nabubuo sa pamamagitan ng isang malalim na ugnayan ng dalawa o mahigit pang tao na hindi nakabatay sa kanilang mga katangian kundi sa *mas malalim* na aspekto ng kanilang pagkatao. Likas sa isang tao ang maghanap ng taong makakaugnayan dahil siya ay panlipunang nilalang. Ayon kay Aristotle (de Torre, 1980), natural na hangarin ng isang tao na makipagkaibigan sa kaniyang kapwa. Likas itong dumadaloy sa isang tao dahil likas sa kaniya ang magmahal. Walang sinuman ang pipiliin ang mabuhay na walang kaibigan kahit pa nasa kaniya na ang lahat ng mabubuting bagay. Kaya niyang makabuo ng ugnayan sa lahat ng taong kaniyang nakakasalamuha ngunit hindi lahat ng ito ay maaari niyang maging kaibigan. Ngunit mahalagang maunawaan na ang lahat ng malalim na pagkakaibigan ay nag-uugat sa isang simpleng ugnayang interpersonal. Kung kaya’t hangga’t hindi napagyayaman ang simpleng ugnayan na ito, hindi magiging posible ang makabuo ng malalim na pagkakaibigan.

Sinusuportahan ito ng paniniwala ni Emerson. Ayon sa kaniya, “Ang biyaya ng mabuting pagkakaibigan ay hindi lamang makakamit sa ngiti at saya ng isang pangkat ng magkakaibigan o ng tulong at pabor na maibibigay nila. Kundi, ito’y mararamdaman sa inspirasyong nagmumula sa taong naniniwala at nagtitiwala sa atin.” Mas higit pa sa halakhak ang sayang maibibigay na makatagpo ng isang taong naniniwala at nagtitiwala sa iyo. Hindi madaling makahanap ng ganitong tao kung kaya’t talagang natatangi ang iyong magiging turing sa taong matatagpuan mong

nagtataglay nito, tiyak na iingat mo siya at alagaan dahil nais mong maging pangmatagalan o panghabangbuhay ang inyong pagkakaibigan. Posible nga kaya na maging panghabangbuhay ang pagkakaibigan? Sabi ni William James, “Ang wagas na pagkakaibigan ay bunga ng pagsisikap na dalisayin at patatagin ang ugnayan sa pangmatagalang panahon”. Kung kaya dapat na unawain na kailangan ng *pagsisikap* upang tumagal ang pagkakaibigan. Ang pagsisikap ng sinuman na alagaan ang ugnayan sa isang kaibigan ang nagpapatingkad ng halaga ng isang samahan.

Mahalaga ring bigyang-pansin ang tatlong uri ng pagkakaibigan ayon kay Aristotle. Makatutulong ito upang masuri ang uri ng pagkakaibigan na iyong iniaalay para sa iyong mga piniling maging kaibigan. Ang mga ito ay:

1. ***Pakikipagkaibigang nakabatay sa pangangailangan.*** Ito ay pagkakaibigang

inilalaan sa isang tao dahil sa pangangailangan ng isang tao rito. Sa paaralan halimbawa, may mga mag-aaral na kinakaibigan ang

Kaibigan kita dahil

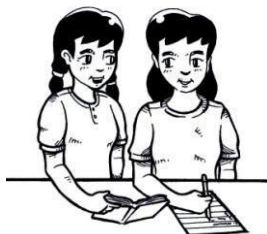
kailangan kita....

kaniyang kapwa mag-aaral dahil sa angkin nitong

kasipagan at kabutihan na siya ay tulongan sa paggawa ng mga takdang-aralin at proyekto (kung minsan nga ay pati na pagpapakopya sa mga pagsusulit). Ngunit mapapansin na ang ganitong uri ng pagkakaibigan ay maglalaho sa panahong hindi na maging handa ang isa na muli pang magbigay ng kaniyang tulong.

Maaaring may sinserong pagnanais ang isa na tulongan ang isa pa na matutong

tumayo sa kaniyang sariling paa at maging

responsable sa kaniyang pag-aaral ngunit mababale-wala lamang ang malasakit na ito dahil tiyak na magwawakas ang pagkakaibigan dahil dito.

Kaibigan kita dahil kailangan kita,

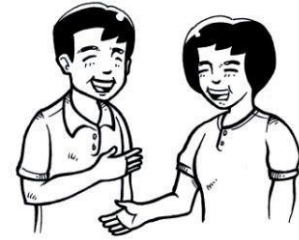
linyang madaling makapaglalarawan dito. Ito ay napakababaw na uri ng

pagkakaibigan, kulang ng kabutihan, katarungan, pagmamahal at pagpapahalaga.

2. ***Pagkakaibigang nakabatay sa pansariling kasiyahan.*** Ang ganitong uri ng

pagkakaibigan ay nabubuo sa pagitan mo at ng isa o mahigit pang tao na masaya kang kasama o kausap. Madalas ito ay ang mga taong kasama mo sa maraming mga gawain, katulad ng kalaro sa basketbol, mga kasama sa

pamamasyal o ang madalas na nagpapatawa sa iyo sa oras ng kuwentuhan. Maituturing itong mas mataas kaysa sa naunang uri. Nabubuo ang pagkakaibigan sa bahaging ito dahil mayroong taglay ang isang tao na gusto mo at nakapagpapasaya sa iyo ngunit hindi pa rin maituturing na pangmatagalan ang ganitong uri

ng pagkakaibigan dahil ilang bahagi lamang ng tao ang ginugusto at hindi ang kabuuan ng kaniyang pagkatao. Maaari itong maglaho kapag nakita ang mga katangiang maaaring hindi mo nagugustuhan o kaya naman ay kapag nawala na ang kasiyahan na ibinibigay nito sa iyo.

3. **Pagkakaibigan na nakabatay sa kabutihan.** Ang ganitong uri ng pagkakaibigan ay nabubuo batay sa pagkagusto (admiration) at paggalang sa isa't isa. Hindi ito madaling mabuo, nangangailangan ito ng mas mahabang panahon kung ikukumpara sa dalawang naunang natalakay na uri. Ngunit kung ihahalintulad din sa mga nauna, ito ay mas tumatagal at mas may kabuluhan. Ito ay nagsisimula kapag naging kapansin-pansin ang pagkakatulad ng mga pagpapahalaga at layunin; ng pagkakaroon ng magkaparehong pananaw sa mundo at sa buhay ng dalawa o mahigit pang tao. Hindi ito nangangahulugan na nagsisimula mula sa pagkabata o sa anumang tiyak na yugto bagaman marami sa mga malalim na pagkakaibigan ay nagsisimula sa maagang yugto.

Ang mas malalim at makabuluhang pagkakaibigan ay nabubuo sa pagitan ng mabubuting tao na kapwa nagtataglay ng mga birtud at pagpapahalaga. Ang paghahangad ng mabuti para sa isang kaibigan at para sa kaniyang kapakanan ang pinakamataas na antas ng pagkakaibigan. Ang ganitong uri ng pagkakaibigan ay tumatagal, katulad ng pagiging pangmatagalan ng birtud at pagpapahalaga. Sa ganitong pagkakataon, dahil ang magkaibigan ay kapwa mabuti, ang kanilang pagkakaibigan ay kapwa nakatutulong sa paglago ng bawat isa. Bihira ang ganitong uri ng pagkakaibigan lalo na sa maagang yugto ng buhay ng tao dahil hindi pa sapat ang kakayahan ng mga kabataan para makamit ito. Paano nga ba makatutulong ang pagkakaibigan sa paglago ng pagkatao?

Pakikipagkaibigan Tungo sa Matatag na Pagkakakilanlan at Kaganapan ng Pagkatao

Ano ang pinakamagandang bagay na naibigay sa iyo ng iyong kaibigan? Maraming katangi-tanging bagay ang maaaring naihandog o nagawa niya sa iyo. Para sa iba, maaaring ito'y

Ang tao ang humuhubog ng kaniyang pagkakaibigan...

Ang kanilang pagkakaibigan ang humuhubog sa kanila...

isang pabor na hiningi mula sa kanila o kaya ay mga materyal na bagay na natanggap sa mga espesyal na okasyon. Ngunit hindi matutumbasan ng mga ito ang mga bagay na iyong natuklasan tungkol sa iyong sarili dahil sa iyong kaibigan. Ang tinutukoy dito ay ang mga hindi lantad mong katangian o kakayahan na siya ang unang naniwala na mayroon ka bago mo pa man ito lubos na pinaniwalaan.

Ang pakikipagkaibigan ay isang kapangyarihang ugnayan. Nakapagdudulot ito ng positibo, makatotohanan, at matibay na pundasyon ng ating pagkakakilanlan at pagkatao. Sa aklat ni Joy Carol (2008) na *The Fabric of Friendship*, tinukoy ang maraming bagay na naidudulot ng pakikipagkaibigan **sa pagpapaunlad ng ating pagkatao.**

1. **Nakalilikha ito ng mabuting pagtingin sa sarili.** Kapag may mabuting ugnayang namamagitan sa inyo ng iyong kaibigan, ang kakayahang magbahagi ng taglay na mga katangian sa isa't isa ay nakapagpapasaya sa atin. Nagbibigay din ito ng kapanatagan ng damdamin at kalakasan sa personal na pagkakakilanlan. Sa pakikipagkaibigan, natatamo ng tao ang matatag na pagkakakilanlan. Ito ang nagpapaunlad sa kaniyang pagkatao at pakikipagkapwa sapagkat dito lumalalim ang kaniyang kasanayan sa interpersonal na pakikipag-ugnayan.
2. **Natutuhan kung paano maging mabuting tagapakinig.** Madalas, lalo na sa mga kabataan, mahirap ang maglaan ng panahon at pasensya na makinig sa mga hinaing o suliranin ng kapwa. Ang isang kabataan ay mas nanaisin na magsagawa ng mga bagay na makapagbibigay sa kanila ng saya. Ngunit dahil may kalakip na pagmamahal ang tunay na pakikipagkaibigan at may pagsasaalang-alang sa kung ano ang makabubuti para sa kaibigan, iba ang

kahandaan na nakikita mula sa isang tao na makinig kapag ito ay mula sa iyong kaibigan. Hindi lamang ito simpleng pagiging bukas sa pakikinig kundi pagiging bukas ng isipan sa pag-unawa sa mga napakikinggan. Kapag tayo ay nakikinig sa sinasabi ng ating kaibigan na may bukas na kaisipan, nalilintang ang ating kakayahang umunawa at maging mabuting tagapakinig.

3. ***Natutukoy kung sino ang mabuti at di mabuting kaibigan sa pamamagitan ng mga tunay na kaibigan.***

Sabi nga, malalaman mo lamang ang tunay na kaibigan at hindi kung mayroon kang parehong pagdanas dito. Hindi madali ang landas patungo sa paghahanap ng tunay na kaibigan. Maraming tao na ang iyong pinaglaanan ng pagsisikap upang makabuo ng malalim na uri ng pagkakaibigan ngunit maaaring katulad ng ilan ay dumaan ka din sa kabiguan. Hindi sa lahat ng pagkakataon ay nasusuklian ang iyong iniaalay na pagkakaibigan, nakaranas ka rin ng sakit ng kalooban. Maraming tiwala ang nasira, maraming sakripisyo ang nasayang, maraming luha ang marahil pumatak at maraming panghihinayang. Ngunit ang lahat ng ito ay mapapawi sa sandaling ang pagmamahal, tiwala at katapatang iyong inialay ay matugunan, hindi man masuklian. Sa pamamagitan nito madali mong makikilala kung sino ang tunay na kaibigan.

4. ***Natututuhang pahalagahan ang mabuting ugnayan sa pakikipagkaibigan sa kabila ng ilang di pagkakaintindihan.***

Ang mga suliranin ang nakapagpapatatag sa isang tao at sa pagitan ng magkaibigan ang mga suliranin din ang maaaring maging instrumento upang mas mapatatag ang kanilang samahan. Dahil ang tunay na pagkakaibigan ay nangangailangan ng pagtanggap sa kabuuan ng isa't isa, walang suliranin, o hindi pagkakaunawaan ang makasisira rito. Maraming taong maaaring subukin ang katatagan ng inyong pagkakaibigan at nakasalalay sa inyong tiwala at respeto sa isa't isa ang ikapananatili nito. Kapwa nararapat na makita ang pagsisikap na mapangalagaan ang ugnayan at mas mapatibay ang pagkakaibigan.

5. ***Nagkakaroon ng mga bagong ideya at pananaw sa pakikipagkaibigan.***

Kung minsan, akala natin ay napakadami na nating alam sa paksang ito. Kahit pa may malaking bilang ka ng mga kaibigan sa paaralang iyong pinapasukan, sa inyong lugar, sa mga organisasyong iyong kinabibilangan, mayroon pa ring

bagong ideya na ngayon mo lang natuklasan mula sa iyong kaibigan. Ito'y isang sorpresa sa ating buhay; ang pagkakaroon ng pagkakataon na makaunawa ng bagong pananaw, bagong pamamaraan ng pakikitungo, at bagong pakikipagkaibigan.

Sa pagdaan ng maraming mga karanasan sa pagitan ng magkaibigan ay may mga birtud at pagpapahalagang nahuhubog o napagyayaman. Walang pagkakaibigan kung walang birtud at pagpapahalaga sa kanilang pagitan. Ang paghubog ng mga ito ang pinakamahalaga sa pagkakaibigan. Ang mga ito ay makatutulong upang kapwa sila maging mabuting tao. Sa pagkakaibigan, natutuklasan hindi lamang ang katangiang mayroon ang isang kaibigan kundi mas higit ang pagtuklas sa iyong sarili. Ang pagkakaibigan ang tanging paraan upang makita ang yaman ng iyong pagkatao.

Sa nagdaang aralin, sinabing ang ating kapwa ay nakatutulong upang maging ganap ang ating pagkatao at mas higit sa mga ito ay ang ating tunay na kaibigan. Iyong tandaan na ang isa sa pangunahing katangian ng isang tunay na kaibigan ay ang kaniyang pagkakaroon ng kakayahang palaguin ang iyong pagkatao.

Pakikipagkaibigan Tungo sa Paglinang ng Pakikipagkapwa

Sa mas malawak na katuturan ng pakikipagkaibigan, hindi lamang ang pagkatao ng bawat indibidwal ang umuunlad kundi pati na rin ang kasanayan sa pakikipagkapwa. Dahil walang sinuman ang nagnanais na mamuhay nang walang kaibigan, ang lahat ng tao ay nagsisikap upang magkaroon nito. Kung kaya ang lahat ay nagsisikap upang makabuo nang malalim na ugnayan sa isang kaibigan.

Ang pagkakaibigan ay bunga ng pagbibigay at pagtanggap. Hindi makabubuo nang malalim na ugnayan kung hindi matututo ang tao na maglaan ng panahon, pagmamahal, sakripisyo, at isabuhay ang mga birtud at pagpapahalaga. Dahil dito, natututo ang isang tao na ilayo ang kaniyang atensiyon sa kaniyang sarili lamang dahil natututo siyang magbigay para sa kaniyang kapwa. Ito ang simula ng pakikipagkapwa, ang tanggapin na may ibang tao maliban sa iyong sarili at ang maging bukas ang mata na mayroong ibang tao na maaari mong unahin kaysa sa iyong sarili para sa kabutihan.

Ang pagkakaibigan ay maituturing na isang birtud ayon kay Sto. Tomas de Aquino. Ito ay dahil isa rin itong nakagawiang kilos na nagpapahalaga sa katarungan at halaga ng pagbabahagi ng sarili sa kapwa. Ang pagbibigay ng nararapat sa lahat ng tao tulad ng kaniyang karapatan, respeto, pagmamahal at pag-unawa ay tumatahak sa landas ng katuwiran at makatarungang pamumuhay. Sa mabuting pagkakaibigan, walang kondisyon ang ugnayang inilalarawan. Hindi naghihintay ng anumang kapalit o papuri ang ginagawang pagbabahagi ng sarili. Kung kaya katulad ng winika ni Aristotle, ang tunay na pakikipagkakaibigan ay maaari lamang mangyari sa *pagitan ng mabubuting tao*, ang bawat isa ay naghahangad nang ikabubuti ng kaibigan sapagkat mabuti ang pagkatao nila. Hinahangad nila ang ikabubuti ng kaibigan dahil sa malasakit dito at hindi dahil sa kasiyahan idudulot o silbi nila sa kanila. Pinahahalagaan ang kaibigan tulad ng pagpapahalaga sa sarili.

Pakikipagkakaibigan Tungo sa Pagtatamo ng Mapayapang Lipunan

Ang pagkakaibigan ang pinakamataas na ekspresyon ng panlipunang kalikasan ng tao at ito rin ang pinakamatibay na pundasyon ng anumang lipunan. Naniniwala si St. Augustine na unti-unting magiging perpekto ang isang lipunan kung ito ay magiging lipunan ng malalim at makabuluhang pagkakaibigan.

Napakahirap, napakalungkot at miserable ang buhay kung wala tayong kaibigan. Ang tao kapag nag-iisa ay hindi lubos na natutugunan ang kaniyang sariling pangangailangan para mabuhay. Hindi rin niya makakayanang gumawa ng mga paraan upang mapaunlad niyang mag-isa ang kaniyang pangkaisipan at moral na kakayahan. Kaya nga, iniukol ng Diyos ang tao upang mamuhay kasama ng kaniyang kapwa na makatutulong sa pagtugon ng kaniyang pangangailangan sa lipunang kinabibilangan (De Torre 2000).

Ayon kay Andrew Greeley (1970), isang sosyolohista, ang mabuting pagkakaibigan ay matibay na pundasyon at mabisang sangkap sa maraming uri ng ugnayan sa pagitan ng mga tao sa lipunan. Binibigkis nito ang kaisahan ng kilos at damdamin ng tao sa anumang ugnayan tulad ng ugnayan ng magulang sa anak, ng magkakapatid, magkakatrabaho, mag-asawa, magkakapitbahay, at iba pa. Ang suportang ipinapakita sa pagitan ng magkakaibigan ay nakapagbibigay-lakas at inspirasyon sa panlipunang aspekto ng tao. Napatataas ang antas ng

pagpapahalaga sa sariling pagkakakilanlan kapag may kaibigang tumatanggap at nagtitiwala sa ating mga potensyal at kakayahan. Sa pamamagitan nila, ang ating mga pangarap at layunin sa buhay ay madaling maisakatuparan kapag nararamdaman ang suportang handog ng pagkakaibigan.

Ang epekto ng mabuting pagkakaibigan ng mga taong naninirahan sa lipunan ay malaking impluwensiya sa pagtatamo ng kapayapaan at kaayusan. Halimbawa na lamang ay sa inyong pamayanan. Masaya at tahimik ang barangay na binubuo ng mga pamilyang magkakaibigan. Masasaksihan ang pagtutulungan at damayan sa oras ng pangangailangan. Sa inyong paaralan, kapag namamayani ang diwa ng pagkakaibigan, hindi ba't nakaiiwas sa mga alitan o pag-aaway ng mag-aaral sa kapwa mag-aaral? Ganon din sa ating pamilya, mainam kapag itinuturing ng magulang na kaibigan ang mga anak. Mas nalilinang ang malapit na ugnayang pampamilya kung magkakaibigan ang pagtuturingan. Kailangan lamang na alam ng mga anak ang limitasyon ng pakikitungo sa magulang bilang kaibigan upang mapanatili ang mataas na paggalang sa kanila.

Isang malaking bahagi ng ating tagumpay sa pakikipag-ugnayan sa kapwa ay ang kakayahang umunawa ng kalikasan ng tao na magkakasamang naninirahan sa iisang lipunan. Sa India halimbawa, may isang pangkat ng tribu na kung tawagin ay Sioux Indian ang naniniwala sa batas ng pakikipagkapwa at pakikipagkaibigan na nagsasaad na: "Hindi nararapat na ating husgahan ang kapwa hangga't hindi natin naisusuot ang kanilang *moccasin* (katutubong sapatos ng India)." Nangangahulugan ito na hangga't wala tayo sa sitwasyon ng ating kapwa at kaibigan ay wala tayong karapatan na sila'y paratangan. Ang paggalang, pagtanggap at pagpapahalaga sa pagkakaiba-iba ng bawat tao sa isang lipunan ay sumasakop sa malawak na konsepto ng pakikipagkapwa. Pinatitingkad nito ang pagpapanatili ng kababaang-loob ng isang indibidwal tungo sa mapayapang ugnayan ng mga tao.

Isa sa kritikal na suliranin ng lipunan ay ang kakulangan ng tao ng tiwala sa isa't isa. Hindi natututo ang isang tao na magtiwala dahil hindi sapat ang pakikipagkaibigan sa kanilang buhay. Pinaniniwalaan niya na kung mas magiging malawak at malalim ang pagkakaibigan sa lipunan ay mas magiging malawak at malalim din ang pagtitiwala ng mga tao rito. Ang suliranin tungkol sa hindi pagkakapantay-pantay, hidwaan at maging ang polusyon na kinakaharap ng lipunan

sa kasalukuyan ay malulunasan kung magkakaroon ng pagbabago sa pananaw at pag-uugali ng mga taong namumuhay rito; taong ang lakas at tiwala ay nag-uugat sa malakas na suporta ng pagkakaibigan, may kakayahang magtiwala sa kaniyang kapwa at may kakayahan ding makakuha ng tiwala mula sa lahat ng taong kaniyang nakasasalamuha. Hindi sinasabi na pagkakaibigan lamang ang makapagpapabago sa lipunan ngunit masasabing imposible ang pagbabago at pagiging perpekto ng lipunan kung wala ang pagkakaibigan. Hindi mananaig ang lipunan kung walang pagkakaibigan at hindi mananaig ang pagkakaibigan kung walang lipunan.

Mga Sangkap sa Pagkakaibigan

Malalim na natalakay sa itaas ang halaga ng pagkakaibigan at ang benepsiyong makukuha rito. Sa bahaging ito naman ay ating pag-usapan kung ano ba talaga ang pangunahing sangkap sa pagkakaibigan. Ano ba talaga ang kinakailangan upang mapagtagumpayan ng isang tao ang pagbuo ng pagkakaibigan? Iyong basahin ang sumusunod hango sa aklat ni James at Savary na *The Heart of Friendship* (1976).

1. *Presensiya*. Ang pagkakaibigan ay lumalago dahil sa presensiya ng isa't isa. Ang magkaibigan ay nangangailangan ng panahon na magkasama, ng pisikal na presensiya. Iba ang kasiyahan na nararamdaman kapag alam mo na ang iyong kaibigan ay palaging nariyan lalo na sa mga panahon na kailangan mo siya. Katanggap-tanggap na maaari ding iparamdam ang presensiya sa pamamagitan ng sulat, tawag sa telepono o sa pagbibigay ng regalo. Ngunit hindi pa rin ganap na mapapalitan nito ang presensiya ng isang kaibigan lalong-lalo na sa panahon ng suliranin.
2. *Paggawa ng bagay nang magkasama*. Maraming pagkakaibigan ang nagsisimula sa pagitan ng mga taong naglalaro o gumagawa nang magkasama. Ang paggawa ng maraming bagay nang magkasama ay daan din upang magkaroon ang magkaibigan ng oras para sa isa't isa. Halimbawa, ang dalawang tao na laging magkasama sa paglalaro ng basketbol ay maaaring makabuo ng pagkakaibigan dahil makikita na mayroong isang bagay na kanilang parehong gusto o kinagigiliwang gawin na magiging daan upang sila ay lalong

maging malapit sa isa't isa. Sa mga ganitong pagkakataon ay magkasabay na pinahalagahan ang bagay na kinahihiligang gawin at ang kaibigan.

3. *Pag-aalaga.* Sa pagitan ng magkakaibigan, ang pag-aalaga ay nangangahulugang pagtulong sa kaniyang kaibigan sa kaniyang pag-unlad o paglago. Ito ay lumilitaw sa mga gawaing nagpapakita ng mainit na pagtanggap at pag-aaruga na ginagawa sa isa't isa. Mahalagang maunawaan na ang pag-aalaga ay hindi nangangahulugan ng paggamit sa isang tao upang matugunan ang sariling pangangailangan. Hindi ito nararapat na ihalintulad sa pag-aalaga ng isang magulang sa kaniyang maliit na anak. Maging ang ganitong pag-aalaga ng magulang ay nasusuklian sa panahong ang magulang naman ang mangailangan ng pag-aalaga ng kaniyang anak.

Ang pag-aalaga ay proseso ng pagtulong sa kaibigan na siya ay lumago at makamit ang kaniyang kaganapan at hindi upang siya ay sanaying maging palaasa. Halimbawa, kapag hindi mainam ang sitwasyon para sa isang kaibigan, kapag mababa ang pagpapahalaga sa sarili, nariyan ang kaibigan upang tulungan siyang maitaas ito; kapag labis ang lungkot at dalamhati ng isa, dapat nariyan ang kaibigan upang siya ay pasayahin.

4. *Katapatan.* Ang katapatan sa pagkakaibigan ay hindi nangangahulugan ng ganap na pagbubukas ng sarili sa kaibigan. Ang katapatan ay hindi nararapat na sumasalungat sa pagiging pribado ng buhay ng isang tao. Maaaring mapanatiling pribado ang buhay ng isang tao kung ito ay kaniyang nanaisin. May mga pagkakataon kasi na nagagamit ang negatibong katangian o karanasang pinagdaanan na naikuwento sa isang kaibigan upang sirain ang isang tao sa pagkakataong ang magkakaibigan ay maghiwalay dahil sa hindi pagkakaunawaan. *Kung kaya mahalagang maingat sa sarili ang ilang bahagi ng kaniyang buhay.* Ang katapatan sa magkakaibigan ay may kalakip na kapwa pagbabahagi ng mga hangarin o pananaw tungkol sa pagkakaibigan. Ang matapat na pagkakaibigan ay may pahintulot na masabi sa isa't isa ang kanilang tunay na niloloob nang hindi mabibigyan nang hindi magandang kahulugan. Nagiging suliranin minsan ang pagtatakip sa katotohanan dahil lamang sa takot na masaktan ang kaibigan. Mas doble ang sakit na maidudulot nang pagtalikod na ito sa katapatan.

5. *Kakayahang mag-alaga ng lihim (confidentiality) at pagiging tapat (loyalty)*. Ang isang tunay na kaibigan ay nakahandang ingatan ang lihim ng isa pa. Mahalaga ito upang tunay na makuha ang tiwala ng isang kaibigan. Hindi mahuhubog ang pagkakaibigan kung wala nito. Tunay na iingatan ng isang tao ang isang kaibigang may pagtitimpi na ibahagi sa kapwa ang mga bagay na alam niyang nararapat na manatili lamang sa kaniya dahil siya ay pinagkatiwalaan. Ang pagiging tapat naman sa kabilang dako ay nangangahulugang pagiging handa na ipaglaban ang kaibigan at ang pagkakaibigan at pananatili sa tabi ng kaibigan kahit pa ang lahat ay tumatalikod sa kaniya. May mga pagkakataong darating sa buhay ng isang tao na hindi siya magiging katanggap-tanggap sa marami. Halimbawa, ang isang bata na anak ng isang taong nasa bilangguan dahil sa isang krimen ay kinukundena ng ibang tao. Nilalayuan dahil sa sitwasyong hindi naman siya ang may kagagawan. Ang tunay na kaibigan ay lumalapit lalo na sa panahong ang lahat ay lumalayo.
6. *Pag-unawa sa nilalaman ng isip at damdamin ng iba (empathy)*. Ang pag-unawa ay nangangahulugang paglagay ng sarili sa sitwasyong kinalalagyan ng kaibigan. Ito ay nangangailangan ng malinaw na komunikasyon o ugnayan. Madalas na tayo ang naglalagay ng salita sa bibig ng iba kung kaya nagkakaroon ng hindi pagkakaunawaan. Kung hindi malalim ang pag-unawa ng tao sa kaniyang kapwa, hindi rin lalalim ang kanilang pagkakaibigan. Mas madaling maunawaan ang isang tao kung ilalagay mo ang iyong sarili sa kaniyang katayuan. Halimbawa, ang isang taong galit ay maaaring may masabing masasamang salitang maaaring makasakit sa iyong damdamin. Ngunit kung uunawain na madalas ang taong galit ay may nasasabing hindi naman niya tunay na nararamdaman at lumilitaw lamang na bunsod ng galit, maaari itong balewalain o palipasin upang hindi lumalim at maging sanhi ng pagkasira ng pagkakaibigan. Hindi nararapat na magsalubong ang matitinding damdamin. Kailangang matuto ang isa na manahimik at magtimpi sa panahong ito ay kailangan.

Mahalagang pagsikapan ng lahat na maisabuhay ang mga sangkap ng pagkakaibigan na natalakay sa itaas kung tunay na ninanais na magkaroon ng malalim at pangmatagalang pagkakaibigan. Ang pagbuo ng pagkakaibigan ay hindi

madaling proseso, maraming mga pagsubok ang daraan, maraming mga suliranin ang kailangang harapin at maraming mga sakit na mararamdaman.

Isa pang mahalagang sangkap ang kinakailangan upang ganap na makamit ang tunay at wagas na pagkakaibigan, ito ay ang PAGPAPATAWAD.

PAGPAPATAWAD: Batayan ng Kabutihan at Pagmamahal

Minsan, kahit iniingatan ang magandang ugnayan ng pagkakaibigan dumadating sa punto ng hindi pagkakaunawaan. Sumasang-ayon ka ba dito? Sabi nga ni *George Washington*, “Ang tunay na pagkakaibigan ay dumadaan muna sa ilang matitinding pagsubok bago ito ganap na malinang sa malalim na antas ng pakikipag-ugnayan.” Hindi nga natin makikilala nang lubos ang mga kaibigan kung hindi natin mararanasan ang ilang krisis kaugnay sa pakikipagkaibigan. Lahat ay nagkakamali. Ang paghingi ng kapatawaran ay hindi kahinaan kundi kalakasan ng isang tao. Kailangan ang lakas ng loob sa pag-amin ng kamalian. Ang mabuting pagkakaibigan ay marunong tumanggap sa katotohanan, handang ipakita ang kababaang-loob at magpatawad. Sapagkat nararapat lamang na sabihin at tanggapin na ang isa sa atin ay nagkamali, makabubuti sa pakiramdam na malaman natin na ang isang kaibigan ay may pagnanais na maiayos at mapanatili ang binuong pagkakaibigan sa matagal na panahon.

Tandaan na mahalagang magkaroon ng kaisahan ang puso ng magkaibigan na makikita sa pagkakaroon ng kaisahan (*harmony*) ng kanilang pag-iisip at sa maingat na pag-aalaga sa isa’t isa. Ngunit ang pagkakaroon ng kaisahan ng puso ay nangangailangan ng kakayahang maibalik ang ibinibigay ng kapwa (*reciprocity*). Maaaring magmahal ang tao nang hindi naghihintay ng kapalit. Ito ang tunay na kailangan upang masabing walang kondisyon ang pagmamahal na ibinibigay. Ngunit upang matawag mong kaibigan ang isang tao, kailangang kinikilala ka ring kaibigan ng taong ito. Kung iisa lamang ang nagmamahal, hihinto ang pagkakaibigan. Minamahal natin ang ating kaibigan katulad ng pagmamahal natin sa ating sarili ngunit hindi nararapat na mas mataas pa o mas mababa pa rito. Ang pagtingin sa tunay na pagkakaibigan ay hindi tumitingala o yumuyuko sa kaibigan, tinitingnan mo siya at kayo ay nakatingin sa iisang direksiyon, patungo sa kabutihan; gamit ang kabutihan at pagmamahal ng Diyos bilang gabay.

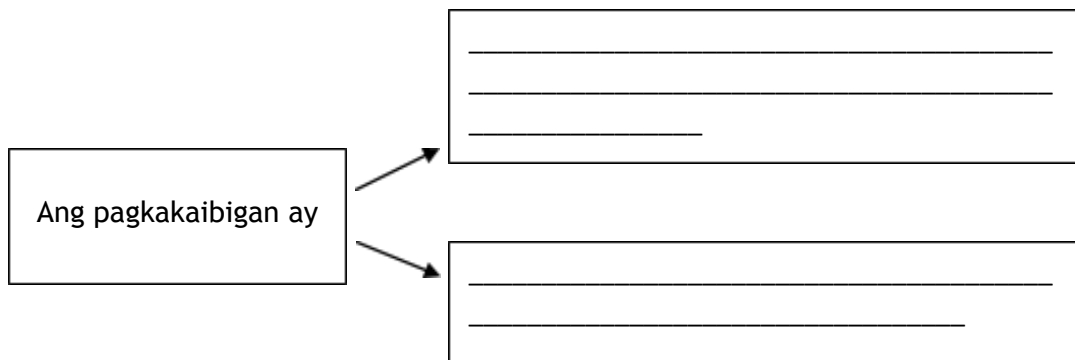
Kaibigan, handa ka na bang maglakbay patungo sa malalim at makabuluhang pagkakaibigan?

Tayahin ang Iyong Pag-unawa

1. Ano ang tunay at malalim na kahulugan ng pakikipagkaibigan?
2. Bakit mahalaga ang pakikipagkaibigan?
3. Ano-ano ang uri ng pagkakaibigan at katangian ng mga ito? Ipaliwanag.
4. Paano mapauunlad ng pagkakaibigan ang pagkatao? ang pakikipagkapwa? ang lipunan?
5. Paano makabubuo ng tunay at malalim na pagkakaibigan?
6. Ano ang nararapat na pinakamahalagang layunin sa pakikipagkaibigan?

Paghinuha ng Batayang Konsepto

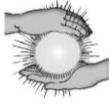
Ano ang Batayang Konsepto na nahinuha mo sa Modyul? Gabay mo ang sagot sa mahalagang tanong na: Ano ang kabutihang maidudulot ng pakikipagkaibigan? Bakit mahalaga ang pagpapatawad? Isulat sa kuwaderno ang sagot gamit ang *graphic organizer* sa ibaba.

Ang pagpapatawad ay _____

Pag-uugnay ng Batayang Konsepto sa Pag-unlad ko Bilang Tao

1. Ano ang kabuluhan ng Batayang Konsepto sa aking pag-unlad bilang tao?
2. Ano-ano ang maaari kong gawin upang mailapat ang aking mga pagkatuto sa modyul na ito?

E. Pagsasabuhay ng mga Pagkatuto

Pagganap

Gawain 1

Wanted: Best Friend

1. Gumawa ng isang Wanted: <i>Best friend Poster</i> . Gawin ito sa ikaapat na bahagi ng isang cartolina.	Halimbawa ng Wanted: Friendship Poster batay sa paglalarawan
2. Maaari itong lagyan ng mga larawan na nagpapakita ng mga pangyayari na nais mong maranasan sa isang kaibigan (hal. nagbabasa sa library, naglalaro ng chess na magkasama, nagpapasaya ng mga bilanggo o mga matatanda sa "home for the aged," o nagsisimba nang magkasabay.)	Halimbawa: May larawan ng dalawang magkaibigan na sabay sa pagsimba o pagpasok sa paaralan
3. Itala dito ang mga mabubuting katangian na iyong hinahanap sa isang matalik na kaibigan.	Nakasulat sa ibaba ang magagandang katangian:
4. Gamitin ang pagiging malikhain sa paggawa nito.	Hal.: maunawain, matulungin, mahusay
5. Maaaring ibahagi ang ginawang panawagan sa social networking site tulad ng facebook, twitter at iba pa. Maaari din namang ilagay ito sa silid-aralan.	maglaro ng chess at iba pa
6. May inihandang halimbawa para sa iyo.	

Gawain 2

Recipes ng Pagkakaibigan

1. Gumawa ng sariling recipe ng pagkakaibigan.	4 na tasa ng pagmamahal 2 tasa ng katapatan 3 tasa ng pagpapatawad
Itala rito ang mga 6 mahahalagang sangkap na kailangan upang maging malalim at makabuluhan	1 tasa ng pagkakaibigan
	k
u
ts
a
ra
n
g
p
a
g-
a
s

a	ra	n
2	n	g
k	g	Isang bariles ng tawanan
u	la	Walang limitasyong sigla at
ts	m	pag-unawa
a	bi	

ang pagkakaibigan.

2. Gamitin ang mga terminolohiya na ginagamit sa mga recipe, katulad ng: isang tasa, isang kilo, isang kutsara, at iba pa.

3. May inihandang halimbawa para sa iyo.

Paghalu-haluin nang mabuti ang lahat

ng mga sangkap.

Gamitin nang panghabambuhay sa lahat ng mga makakasama.

4. Ibahagi ang nagawang recipe sa networking site o kaya naman ay sa diyaryo ng paaralan. Maaari din naman gumawa ng maraming kopya nito at ibigay sa lahat ng mga kakilala.

Pagninilay

Friendship Chain

1. Gumupit ng papel na may sukat na 1 x 6 na pulgada. Maaari ding gumamit ng papel na may kulay.
2. Magtala sa isang papel ng lahat ng mga pagkatuto sa aralin tungkol sa pagkakaibigan. Gamitin ang mga gabay na tanong:
 - a. Ano ang mga natutuhan tungkol sa tunay at malalim na kahulugan ng pagkakaibigan?
 - b. Ano ang mga natutuhan na pamamaraan sa pagpapaunlad ng pagkakaibigan?
 - c. Ano ang mga natutuhan na tulong ng pagkakaibigan sa sariling pag-unlad, sa pag-unlad ng kapwa at ng lipunan?
3. Matapos ay isulat ang mga ito nang isa-isa sa mga piraso ng papel na ginupit. Tiyakin na isang konsepto lamang ang nilalaman ng isang papel.
4. Pagkatapos ay gumamit ng glue o stapler upang mapagdugtong-dugtong ang mga piraso ng papel upang maging isang chain.
5. Tiyakin na ang nakalabas na bahagi ay yaong may nakasulat na konsepto.

Pagsasabuhay

Panuto: Balikan ang ginawang Recipe ng Pagkakaibigan. Lumikha ng isang *Friendship Log*.

1. Gamitin ito upang maitala ang mga karanasan kung saan nasubok ang pagsasabuhay ng mga “sangkap ng pagkakaibigan” na naitala sa unang gawain.

2. Tiyakin na mga *tunay* na karanasan lamang ang itatala rito.
3. Itala rin dito ang mga tiyak na hakbang na ginamit upang ganap na maisabuhay ang sumusunod na sangkap na naitala.
4. Gamiting gabay ang halimbawa sa kanan. 5. Gawin ang gawaing ito sa loob ng dalawang linggo.
6. Pagkatapos ng dalawang linggo ay sumulat ng pagninilay mula sa naging karanasan sa isinagawang gawain.

Katapatan

Nakarating sa aking kaalaman at akin ding napatunayan na ang isang lalaki na nanliligaw sa aking kaibigan ay mayroon ng ibang kasintahan. Alam kong magiging masakit para sa kaniya na ito ay malaman dahil ramdam ko na may pagtingin na rin siya rito. Sa kabila ng sakit, alam kong nararapat lamang na malaman niya ang katotohanan upang hindi siya mas lalong masaktan.

Kumusta na?

Naisakatuparan mo ba nang maayos ang mga gawain sa modyul na ito?

Kung oo, binabati kita!

Maaari ka nang magpatuloy sa susunod na modyul.

Kung *hindi*, balikan ang mga gawaing di natapos. Katangian ng isang mapanagutang mag-aaral ang sumangguni at humingi ng tulong o paggabay mula sa kaniyang kamag-aral o guro.

Mga Kagamitan:

- lumang magazine, mga retaso ng tela, mga makulay na papel, stickers, tuyong dahon para sa scrapbook page
- larawan ng mga kaibigan noon at ngayon
- piraso ng papel na may sukat na 1 x 6 na pulgada
- glue o stapler
- papel na may disenyo para sa recipe ng pagkakaibigan
- panulat
- cartolina
- marker at pangkulay
- notebook o diary para sa friendship log

Mga Sanggunian

Agapay, R.B. (2008). *Ethics and the Filipino*. Mandaluyong City: National Book Store.

Babor, E. R. (2006). *Ethics: the philosophical discipline of action*. Manila: Rex Book Store Inc.

Corpuz, R. M. et al. (2007). *Ethics: Standard of human conduct*. Intramuros, Manila Philippines : Mindshaper's Co. Inc.

Gomez, F.O.P. (1991). *Social Ethics: doctrine and life*. Manila: Social Research Center and UST Press.

Isaacs, D. (2001). *Character Building*. Portland Oregon: Four Courts Press.

Mc Ginnis, A.L. (2000). *The friendship factor*. Diliman Quezon City Philippines : Kadena Books Claretian Publications Inc.

Montemayor F. M. (2008). *Ethics: the philosophy of life*. Mandaluyong City Philippines: National Book Store.

Pogrebin, L.C. (1987). *Among friends*. California USA: Mc Graw–Hill Book Company.

Reyes, R. C. (2009). *Ground and norm of morality*. Quezon City: Ateneo de Manila University Press.

Ilang Konseptong Ibinatay sa Web:

<http://www.gradesaver.com/aristotles-ethics/study-guide/section8/>

<http://www41.homepage.villanova.edu/donald.burt/friendship/04.htm>

<http://www.canlearn.com/guides/5-5139.pdf>

